

UNESCO viktorīna

Dokumentārais mantojums glabā būtisku informāciju par vēsturiskiem notikumiem un personībām, sociālām pārmaiņām, zinātnes attīstību un atklājumiem, veidojot cilvēku zināšanas, identitāti un vērtības. Tomēr šis mantojums ir trausls un pastāvīgi pakļauts izzušanas draudiem – līdz ar tā zaudēšanu mēs zaudētu arī daļu no cilvēces kolektīvās atmiņas.

Lai pievērstu uzmanību dokumentārā mantojuma saglabāšanas nozīmei mūsdienā un nākamajām paaudzēm, UNESCO 1992. gadā izveidoja programmu “Pasaules atmiņa”.

Viktorīnu izstrādājusi UNESCO Latvijas Nacionālā komisija sadarbībā ar erudīcijas spēļu rīkotājiem “Lielā viktorīna”. Tā sastāv no piecām kārtām, katrā no kurām ir desmit jautājumi ar vairākiem atbilžu variantiem. Pareizās atbildes pievienotas materiāla noslēgumā. Sagatavoties viktorīnai iespējams, izmantojot [Pamatfaktu materiālu](#).

Viktorīnā apkopoti jautājumi par UNESCO programmu “Pasaules atmiņa”, kā arī par dokumentārajām liecībām no Latvijas un pasaules, kas iekļautas gan “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā, gan Latvijas nacionālajā reģistrā.

Izpildi mājasdarbu, iepazīstot UNESCO programmu “Pasaules atmiņa”, un pārbaudi zināšanas viktorīnā! Spēlē to vienatnē vai kopā ar draugiem, izmanto mācību stundā vai kā aizraujošu prāta treniņu brīvajā laikā – atklāj pasaules dokumentārā mantojuma bagātību un nozīmi cilvēces atmiņas saglabāšanā.

**LIELĀ
VIKTORĪNA**

I kārta

(1 no 1)

UNESCO un programma "Pasaules atmiņa"

1. Ko abreviatūrā UNESCO apzīmē burts "S"?

- ☐ a. Sustainable (ilgtspējas)
- ☐ b. System (sistēmas)
- ☐ c. Social (sociālo)
- ☐ d. Scientific (zinātnes)
- ☐ e. Secretariat (sekretariāts)
- ☐ f. Solidarity (solidaritātes)

2. Kurā pilsētā atrodas UNESCO galvenā mītne?

- ☐ a. Ņujorkā
- ☐ b. Strasbūrā
- ☐ c. Vinē
- ☐ d. Hāgā
- ☐ e. Parīzē
- ☐ f. Vašingtonā

3. Kas juridiski ir UNESCO Latvijas Nacionālā komisija?

- ☐ a. UNESCO pārraudzībā esošs birojs Latvijā
- ☐ b. Kultūras ministrijas departaments
- ☐ c. nodibinājums
- ☐ d. Ministru kabineta pārraudzībā esoša iestāde
- ☐ e. kultūras mantojuma ekspertu apvienība
- ☐ f. Latvijas Universitātes pētniecības centrs

4. Kam veltīta programma "Pasaules atmiņa"?

- ☐ a. dabas mantojumam
- ☐ b. kultūras vērtību aizsardzībai bruņota konflikta gadījumā
- ☐ c. dokumentārajam mantojumam
- ☐ d. muzeju darbībai
- ☐ e. nemateriālajam mantojumam
- ☐ f. kultūras daudzveidībai

5. Kāds notikums kļuva par ieganstu programmas "Pasaules atmiņa" izveidei?

- ☐ a. Sarajevas bibliotēkas bombardēšana
- ☐ b. Timbuktu rokrakstu sadedzināšana
- ☐ c. kultūras mantojuma iznīcināšana Džulfas kapsētā
- ☐ d. Nacionālā arhīva izlaupišana Bagdādē
- ☐ e. Alepo nacionālā muzeja nodedzināšana
- ☐ f. Pola Pota režīma īstenotā grāmatu dedzināšana Kambodžā

6. Kas no šī nevar būt dokumentārais mantojums?

- ☐ a. Pusaudža dienasgrāmata
- ☐ b. Zemas satelītattēli
- ☐ c. Fotonegatīvu kolekcija
- ☐ d. Globuss
- ☐ e. Bērna zīmējums
- ☐ f. Upes senleja

7. Kas bija pirmā nominācija no Latvijas, kas tika iekļauta "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā?

- ☐ a. Rīgas vēsturiskais centrs
- ☐ b. Dainu skapis
- ☐ c. Dziesmu un deju svētku tradīcija
- ☐ d. Johana Kristofa Broces antikvārā kolekcija
- ☐ e. Hanzas vēstures dokumenti
- ☐ f. Strūves ģeodēziskais loks

8. Cik nomināciju pašlaik (2025. gadā) ir iekļautas UNESCO programmā "Pasaules atmiņa" starptautiskajā reģistrā?

- ☐ a. 1180
- ☐ b. 699
- ☐ c. 476
- ☐ d. 570
- ☐ e. 123
- ☐ f. 887

9. Cik bieži var pieteikt nominācijas "Pasaules atmiņas" Latvijas nacionālajam reģistram?

- ☐ a. katru gadu
- ☐ b. reizi 2 gados
- ☐ c. reizi 4 gados
- ☐ d. reizi 5 gados
- ☐ e. reizi 6 gados
- ☐ f. jaunas nominācijas netiek uzņemtas

10. Kā sauc UNESCO balvu, kas tiek pasniegta par ieguldījumu dokumentārā mantojuma saglabāšanā un pieejamības veicināšanā?

- ☐ a. Jikji
- ☐ b. Lindgrēnas
- ☐ c. Beheima
- ☐ d. Panji
- ☐ e. Vitgenšteina
- ☐ f. Rotšilda

II kārtā

(1 no 3)

“Pasaules atmiņas” Latvijas nacionālais reģistrs

1. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauta Eduarda Krauca fotonegativu uz stikla pamatnes kolekcija par Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaitu. Kas bija Eduards Kraucs?

© Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejs

- ☐ a. Ķeguma HES celtniecības inženieris
- ☐ b. latviešu fotogrāfs un kinooperators
- ☐ c. Ķeguma ciema vecākais
- ☐ d. Holivudas filmu režisors
- ☐ e. aizrautīgs novadpētnieks
- ☐ f. Satiksmes ministrs

2. Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautas Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss. Viena no šīm vēstulēm ir bijušā Tukuma apriņķa mirtiesneša Kārļa Roberta Kalevica 1943. gada vēstule, kas rakstīta no ieslodzījuma vietas Kirovas apgabālā sievietei, ārstei Verai, uz nometinājuma vietu Krasnojarskas apgabālā. Uz bērza tāss vēstules redzams pasta zīmogs, kara cenzūras zīmogs un zīmogs ar uzrakstu «доплотить» (“piemaksāt”). Par ko vēstules saņēmējai bija jāpiemaksā?

© Latvijas Okupācijas muzejs

- ☐ a. nestandarta materiālu izmantošanu
- ☐ b. bērza tāss ir smagāka par papīra vēstuli
- ☐ c. sūtītājam nebija pastmarkas pakalpojuma apmaksai
- ☐ d. sūtītājs atradās ieslodzījumā
- ☐ e. cenzoram vēstule bija jāpārtulko
- ☐ f. vēstules saņēmējs atradās citā Krievijas apgabalā

3. Latvijas Nacionālajā reģistrā iekļauta Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste. Vienā no cietumā vācu valodā rakstītajām vēstulēm Rainis Aspaziju uzrunā ar vārdu Weltchen (burtiski – “Pasaulīte”). Kāda bija šīs uzrunas nozīme?

- ☐ a. Aspazijas mīļvārdiņš
- ☐ b. abreviātūra
- ☐ c. konspirācijas nolūkā
- ☐ d. atsauce uz kādu literāru darbu un tēlu
- ☐ e. tā bija pārrakstīšanās
- ☐ f. anagramma

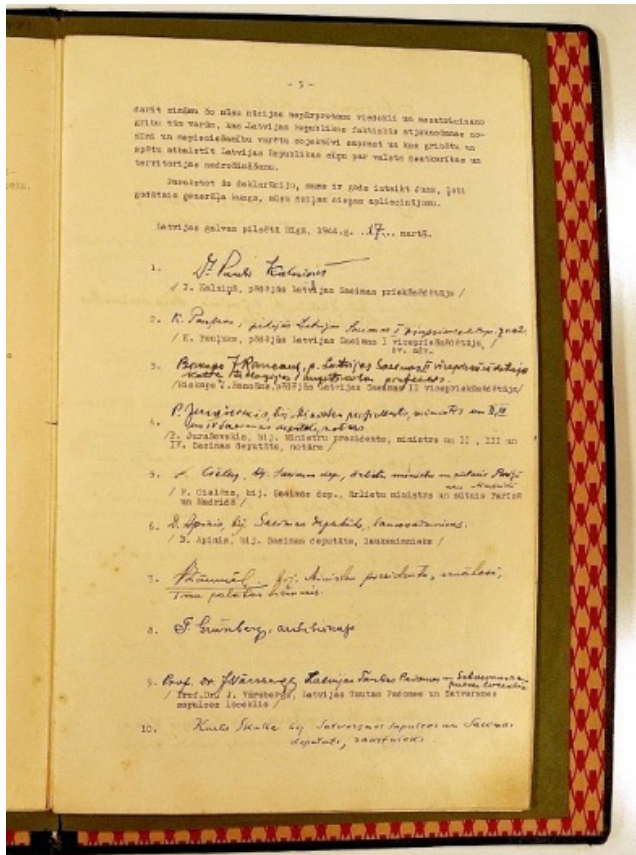

II kāрта

(2 no 3)

“Pasaules atmiņas” Latvijas nacionālais reģistrs

4. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauts 1944. gada 17. marta Latvijas Centrālās Padomes (LCP) Memorands. LCP bija latviešu politiķu izveidota nelegāla pretošanās kustības organizācija un Memorands deklarēja nepieciešamību nekavējoties atjaunot Latvijas Republikas faktisko suverenitāti un izveidot Latvijas valdību. Kas bija LCP iniciators un priekšsēdētājs?

© Latvijas Kara muzejs

- ☐ a. Kārlis Ulmanis
- ☐ b. Konstantīns Čakste
- ☐ c. Gunārs Astra
- ☐ d. Kārlis Zariņš
- ☐ e. Marģers Skujenieks
- ☐ f. Oļģerds Grosvalds

5. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauta tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminēkļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegativus. Kas pirmajās Pieminēkļu valdes organizētajās etnogrāfisko pieminēkļu apzināšanas ekspedīcijās veidoja vienas no lielākajām izmaksām?

© Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

- ☐ a. transports
- ☐ b. naktsmītnes
- ☐ c. fotoaparātu un fotoplašu iegāde
- ☐ d. uzturs
- ☐ e. samaksa intervējamajām personām
- ☐ f. ekspedīcijas prasībām atbilstoša apģērba iegāde

6. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauta Latviešu folkloras krātuves fonogrāfa valču kolekcija. Kāds ir aptuvenais ieraksta ilgums vienai fonogrāfa valcei?

© Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta
Latviešu folkloras krātuve

- ☐ a. 30 sek.
- ☐ b. 3 min.
- ☐ c. 8 min.
- ☐ d. 12 min.
- ☐ e. 20 min.
- ☐ f. 25 min.

II kārtā

(3 no 3)

“Pasaules atmiņas” Latvijas nacionālais reģistrs

7. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauta Johana Kristofa Broces antikvārā kolekcija par Livoniju. Kas ir attēlots šajā viņa 1792. gada pārzīmējumā?

© Latvijas Universitātes bibliotēka

- ☐ a. Kokneses pilsdrupas
- ☐ b. Aizkraukles pilskalns
- ☐ c. Turaidas pils
- ☐ d. Dinaburgas cietoksnis
- ☐ e. Mazjumpravas muiža
- ☐ f. Ludzas pilsdrupas

8. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauta Hernhūtiešu rokrakstu kolekcija. Hernhūtieši jeb Brāļu draudze bija kristīgā protestantisma novirziens, kas deva spēcīgu impulsu arī latviešu garīgajai un politiskajai attīstībai. Kā sauca brāļu draudzes dievkalpojumu vadītājus?

- ☐ a. mācītāju palīgi
- ☐ b. sacitājtētiņi
- ☐ c. priekšrunātāji
- ☐ d. teicēji
- ☐ e. lielhūtes
- ☐ f. savieši

9. Latvijas nacionālajā reģistrā ir iekļauti Rīgas rātes protokoli. Viena no Rīgas teritorijā esošajām Daugavas salām nosaukta par godu 16. gadsimta Rīgas rātes sekretāram un sindikam Dāvidam Hilhenam, kura?

- ☐ a. Ilķēnsala
- ☐ b. Ābeļu sala
- ☐ c. Koju sala
- ☐ d. Bieķēnsala
- ☐ e. Viberta sala
- ☐ f. Sakas sala

10. Latvijas Nacionālajā reģistrā ir iekļauta Strenču fotodarbnīcas stikla plašu kolekcija. Strenču fotodarbnīca tika dibināta 1909. gadā. Viens no fotogrāfiem, kas tajā strādāja, bija kāds Latvijā pazīstams dzejnieks. Kā viņu sauc?

© Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja struktūrvienība Latvijas Fotogrāfijas muzejs

- ☐ a. Aleksandrs Čaks
- ☐ b. Austra Skujiņa
- ☐ c. Sudrabu Edžus
- ☐ d. Jānis Poruks
- ☐ e. Biruta Skujeniece
- ☐ f. Jānis Ziemeļnieks

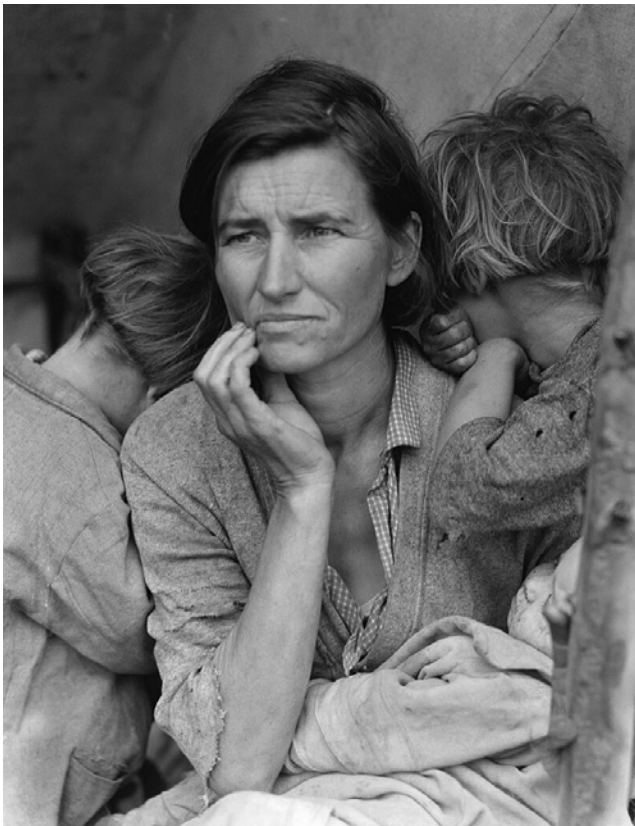

III kārtā

(1 no 2)

Kas kopīgs?

1. "The Family of Man" fotogrāfiju izstādes kolekcija, kurā tika eksponēta arī attēlā redzamā fotogrāfija, ir iekļauta "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā. Kurā gadā sākās notikums, par kura simbolu kļuva šī fotogrāfija?

© Dorothea Lange

- ☐ a. 1914
- ☐ b. 1929
- ☐ c. 1933
- ☐ d. 1939
- ☐ e. 1945
- ☐ f. 1949

2. Kur dzimis izcilais apgaismības laika domātājs Žans Žaks Ruso, kura dokumentārais mantojums ir iekļauts "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā?

- ☐ a. Vācijā
- ☐ b. Francijā
- ☐ c. Šveicē
- ☐ d. Itālijā
- ☐ e. Luksemburgā
- ☐ f. Spānijā

3. No kuras "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā iekļautas grāmatas ir šī lappuse?

- ☐ a. Sugu izcelšanās
- ☐ b. Iliādas
- ☐ c. Dekameronā
- ☐ d. Tūkstoš un vienas nakts pasakām
- ☐ e. Bībeles
- ☐ f. Pastardienas grāmatas

4. Rakstnieka, kura slavenākais tēls pārdeva savu dvēseli velnam, personīgais arhīvs ir iekļauts "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā. Kā sauc šo tēlu?

- ☐ a. Dante
- ☐ b. Pērs Gints
- ☐ c. Fausts
- ☐ d. Dons Kihots
- ☐ e. Šerloks Holms
- ☐ f. Humberts Humberts

III kāрта

(2 no 2)

Kas kopīgs?

5. F. Šopēna personīgais arhīvs ir iekļauts “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā. Skatot Šopēna Klaviersonātes Nr. 2 trešajai daļai, uz kuru vietu cilvēki visbiežāk dodas?

- ☐ a. altāri
- ☐ b. kapiem
- ☐ c. cirku
- ☐ d. universitāti
- ☐ e. uguņošanu
- ☐ f. olimpiskajām spēlēm

6. Dokumentārās liecības par V. Šekspīru ir iekļautas “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā. No kuras Šekspīra lugas ir citāts: “Tāds jau šo laiku lāsts, ka trākie aklos ved”?

- ☐ a. Otello
- ☐ b. Romeo un Džuljeta
- ☐ c. Karalis Līrs
- ☐ d. Hamlets
- ☐ e. Makbets
- ☐ f. Jūlijs Cēzars

7. H. K. Andersena manuskripti un korespondence ir iekļauta “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā. Disney savās animācijas filmās ir adaptējis vairākas Andersena pasakas. Padarot tās bērniem draudzīgākas, ne tikai būtiski pamainīts to sižets, bet vairāki tēli ieguvuši vārdus. Piemēram, Mazā nāriņa kļuva par Arielu. Kādu vārdu ieguva varone šobrīd jaunākajā no studijas pilnmetrāžas animācijas filmām, kas balstīta uz Andersena pasakas motīviem?

- ☐ a. Merida
- ☐ b. Aurora
- ☐ c. Kruella
- ☐ d. Elza
- ☐ e. Salātlapiņa
- ☐ f. Vaiana (Moana)

8. “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā ir kāda unikāla vēstule, ko Birmas karalis 1756. gadā nosūtīja Lielbritānijas karalim Džordžam II. Vēstule adresātu nesasniedza, bet ilgstoši neatšifrēta glabājās arhīvā. No kāda materiāla tā ir izgatavota?

- ☐ a. akmens
- ☐ b. priežu mizas
- ☐ c. kaula
- ☐ d. zelta
- ☐ e. stikla
- ☐ f. māla

9. Nominācijas “Pasaule atmiņas” starptautiskajam reģistram var pieteikt ne tikai valstis, bet arī organizācijas. Piemēram, viens no UNESCO 1. kategorijas institūtiem līdz 1969. gadam bija patstāvīgs birojs. Ar kādas jomas jautājumiem šis birojs nodarbojās?

© UNESCO IBE

- ☐ a. Ekonomikas
- ☐ b. Miera veicināšanas
- ☐ c. Izglītības
- ☐ d. Zinātnes
- ☐ e. Kultūras
- ☐ f. Sporta

10. Kas kopīgs? Atrodi, kas vieno visas iepriekšējās pareizās atbildes.

- ☐ a. princis
- ☐ b. suns
- ☐ c. galvaskauss
- ☐ d. Rainis
- ☐ e. Margrēta
- ☐ f. sirds

IV kārtā

(1 no 2)

Latvijas nominācijas "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā

1. No kāda koka gatavots Dainu skapis?

© Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta
Latviešu folkloras krātuve

- ☐ a. viss no oša
- ☐ b. skapis no liepas, atvilktnes no bērza
- ☐ c. viss no ozola
- ☐ d. skapis no priedes, atvilktnes no kļavas
- ☐ e. skapis no oša, atvilktnes no liepas
- ☐ f. viss no egles

2. Kur šobrīd glabājas Dainu skapja oriģināls?

- ☐ a. Latvijas Zinātņu akadēmijā
- ☐ b. Krišjāņa Barona muzejā
- ☐ c. Latvijas Universitātes galvenajā ēkā
- ☐ d. Latvijas Nacionālajā bibliotēkā
- ☐ e. Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā
- ☐ f. Latvijas Nacionālajā rakstniecības un mūzikas muzejā

3. No kādas valodas Barons aizguva vārdu "daina"?

- ☐ a. lībiešu
- ☐ b. lietuviešu
- ☐ c. somu
- ☐ d. lejasvācu
- ☐ e. igauņu
- ☐ f. poļu

4. "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā ir iekļautas dokumentārās liecības par "Baltijas ceļu". Kura vēsturiskā notikuma 50. gadadienā notika akcija "Baltijas ceļš"?

- ☐ a. Berlīnes mūra celšanas
- ☐ b. Otrā pasaules kara sākuma
- ☐ c. PSRS dibināšanas
- ☐ d. Molotova – Ribentropa pakta noslēgšanas
- ☐ e. Minhenes vienošanās
- ☐ f. Tērauda pakta noslēgšanas

5. Kāds bija akcijas "Baltijas ceļš" ilgums?

- ☐ a. 30 minūtes
- ☐ b. 60 minūtes
- ☐ c. 15 minūtes
- ☐ d. 20 minūtes
- ☐ e. 5 minūtes
- ☐ f. 50 minūtes

6. Kurš ierosināja ideju par dzīvo cilvēku ķēdi?

- ☐ a. Vitauts Landsberģis
- ☐ b. Edgars Savisārs
- ☐ c. Dainis Īvāns
- ☐ d. Jānis Peters
- ☐ e. Alo Matīsens
- ☐ f. Artūrs Snips

7. Hanzas vēstures mantojumu "Pasaules atmiņas" starptautiskajā reģistrā pārstāv 21 dokuments, kas glabājas 11 krātuvēs sešās valstīs. Piecas no šīm valstīm ir Dānija, Igaunija, Latvija, Polija un Vācija. Kas ir sestā valsts, kurā glabājas reģistrā iekļautās Hanzas dokumentārās liecības?

- ☐ a. Beļģija
- ☐ b. Lielbritānija
- ☐ c. Lietuva
- ☐ d. Somija
- ☐ e. Islande
- ☐ f. Francija

IV kārtā

(2 no 2)

Latvijas nominācijas “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā

8. Hanzu mēdz uzskatīt par spēcīgu pilsētu varenu apvienību viduslaikos. Vairākas Latvijas pilsētas lepojas ar to, ka tās ir saucamas par Hanzas pilsētām, jo vēsturiski ir bijušas iesaistītas kopīgos Hanzas pilsētu pasākumos vai piedalījušās viduslaiku Livonijas pilsētu sanāksmēs. Tomēr Latvijā ir Hanzas pilsēta, kas nemaz nav pilsēta. Kas ir šī vieta?

- ☐ a. Durbe
- ☐ b. Koknese
- ☐ c. Lejasciems
- ☐ d. Straupe
- ☐ e. Krimulda
- ☐ f. Carnikava

9. Latvijas Nacionālajā arhīvā glabājas divi no “Pasaules atmiņas” reģistrā iekļautajiem Hanzas vēstures dokumentiem. Viens no tiem ir kādreizējā Hanzas kantora jeb pārstāvniecības Novgorodā iekšējie noteikumi jeb statūti, kas sastādīti 13. gadsimta beigās. Kā vēl citā no vācu valodas pārņemtā vārdā dēvē šādus noteikumus?

- ☐ a. cunftes
- ☐ b. ģildes
- ☐ c. kodeksi
- ☐ d. šrāgas
- ☐ e. metrikas
- ☐ f. revīzijas

10. Lai gan “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā iekļautais Ļubļinas ūnijas noslēgšanas akta dokuments glabājas Polijas Valsts arhīvā, tas ir cieši saistīts ar Latvijas teritorijas vēsturi. Kāda valsts tika izveidota šīs ūnijas noslēgšanas rezultātā?

- ☐ a. Vitebskas guberņa
- ☐ b. Žečpospolita
- ☐ c. Livonijas Konfederācija
- ☐ d. Baltijas hercogiste
- ☐ e. Ostlandes reihskomisariāts
- ☐ f. Austrumprūsija

V kārta

(1 no 2)

“Pasaules atmiņas” starptautiskais reģistrs

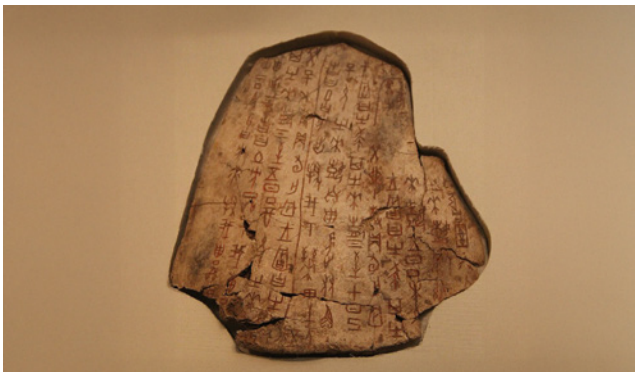
1. Starptautiskajā reģistrā ir iekļauts Nevadas-Semipalatinskas kustības audiovizuālais mantojums. Pret ko iestājās šī kustība?

© “Новое поколение”

- ☐ a. kodolieročiem
- ☐ b. imperiālismu
- ☐ c. komunismu
- ☐ d. terorismu
- ☐ e. verdzību
- ☐ f. mīnām

2. Starptautiskajā reģistrā ir iekļauti vairāk nekā 3000 gadus veci zilēšanas kauli no Ķīnas. Zilēšanai visbiežāk tika izmantotas liellopu lāpstiņas vai bruņurupuču čaulas. Kaulus vispirms sagatavoja, attīrot no miesas, izurbjot virkni mazu bedrīšu un iegravējot jautājumu. Jautājumi parasti bija neitrāli apgalvojumi, piemēram: “Šajā mēnesī līs lietus.” Kad kauls bija sagatavots jautājuma uzdošanai gariem, bedrītēs ievietoja degošus priekšmetus un zilētājs gaidīja, kad čaula saplaisās. Plaisu formas tika interpretētas kā dievu atbildes. Kā sauc šādu zilēšanu, izmantojot uguni?

© Gary Lee Todd

- ☐ a. Lumenomantija
- ☐ b. Piromantija
- ☐ c. Ignomantija
- ☐ d. Teromantija
- ☐ e. Flavomantija
- ☐ f. Luksomantija

3. “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā ir iekļauts 1949. gada dokuments par kādas valsts atteikšanos no armijas, kļūstot par pirmo valsti, kas to ir ierakstījusi konstitūcijā. Kas tā par valsti?

- ☐ a. Kosta Rika
- ☐ b. Panama
- ☐ c. San Marīno
- ☐ d. Butāna
- ☐ e. Malta
- ☐ f. Bruneja

4. Ar kādu “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā iekļautu nomināciju ir saistīta attēlā redzamā “Ziloņa pēda”?

- ☐ a. Zagrebas animācijas filmu skolas īsfilmas
- ☐ b. V. K. Rentgena rentgenattēli
- ☐ c. Rigvēda
- ☐ d. Nīderlandes Austrumindijas kompānijas arhivi
- ☐ e. Čornobiļas atomelektrostācijas katastrofas dokumenti
- ☐ f. Č. Darvina dokumentārais mantojums

5. Kuras bīstamas infekcijas slimības izskaušana, kas noslēdzās 1980. gadā, ir fiksēta Pasaules Veselības organizācijas programmas ierakstos, kas iekļauti “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā?

- ☐ a. Baku
- ☐ b. Tuberkulozes
- ☐ c. HIV
- ☐ d. Malārijas
- ☐ e. Tifa
- ☐ f. Masalu

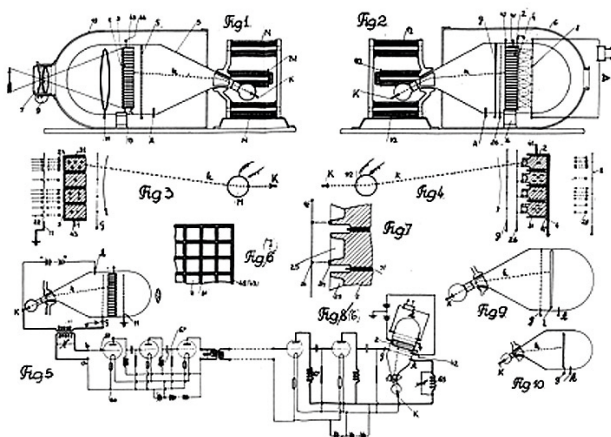
V kārta

(2 no 2)

“Pasaules atmiņas” starptautiskais reģistrs

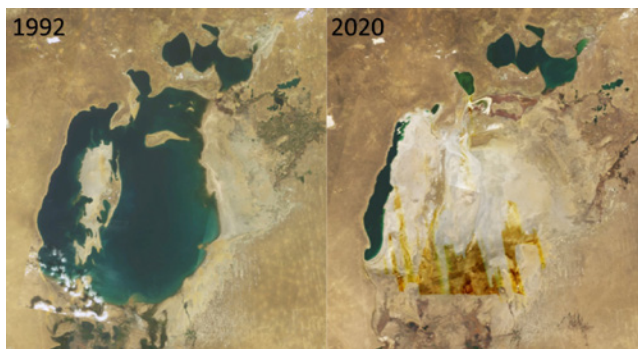
6. Šo iekārtu 1926. gadā izgudroja ungārs Kālmāns Tihani, un tās attēlā redzamais patents ir iekļauts “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā. Kas šī ir par iekārtu?

© Kálmán Tihanyi

- ☐ a. radioskops
- ☐ b. gāzmaska
- ☐ c. kvēlspuldze
- ☐ d. zootrops
- ☐ e. putekļsūcējs
- ☐ f. auto lukturis

7. Starptautiskajā reģistrā ir iekļauti Landsat programmas satelītattēli. Landsat satelīt jau kopš 1972. gada fiksē pārmaiņas uz Zemes. Kas ir attēlots šajos Landsat attēlos?

- ☐ a. Evergleida
- ☐ b. Mezopotārijas purvāji
- ☐ c. Baikāls
- ☐ d. Arāla jūra
- ☐ e. Nāves jūra
- ☐ f. Poļesjes mitrāji

8. Šis 1967. gadā dibinātās organizācijas izveidošanas arhīvs ir iekļauts “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā. Organizācijas moto ir “Viena vīzija, viena identitāte, viena kopiena” un tai ir 11 oficiālās valodas. Kā sauc šo organizāciju?

- ☐ a. ASEAN
- ☐ b. Āfrikas Savienība
- ☐ c. OPEC
- ☐ d. Greenpeace
- ☐ e. OECD
- ☐ f. Nepievienotās kustība

9. “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā ir iekļauts fenīkiešu alfabēts, kas kļuva par pamatu lielākajai daļai mūsdienu rakstības sistēmu. Šo alfabētu veido 22 burti, un to nosaukumi balstās akrofonijas principā – katrs burts tika nosaukts pēc vārda, kura sākuma skaņa atbilda attiecīgajam līdzskanī. Pirmais burts bija ālefs, kas nozīmēja vērsis. Ko nozīmēja otrais burts – bēts?

- ☐ a. laiva
- ☐ b. kalns
- ☐ c. māja
- ☐ d. vējš
- ☐ e. kāja
- ☐ f. govts

10. “Pasaules atmiņas” starptautiskajā reģistrā ir iekļauts dokumentu kopums par pirmo pasaules apceļošanu, ko veica F. Magelāns un H. S. Elcano. Ekspedīcijas laikā Magelāna apkalpe novēroja vairākus dzīvniekus, kas Eiropas zinātnei līdz tam bija nezināmi, tostarp “kamieli bez kupriem”, kas, visticamāk, bija gvanako, kā arī melnu “zosi”, kuru vajadzēja nodirāt, nevis plūkt. Kas patiesībā bija šis dzīvnieks?

- ☐ a. Andu kondors
- ☐ b. ķerra
- ☐ c. melnais gulbis
- ☐ d. kivi
- ☐ e. zivjērglis
- ☐ f. pingvīns

ATBILDES

I kārta

1. D

Pilnais nosaukums ir Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija.

2. E

3. D

Saskaņā ar UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas likumu UNESCO LNK ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā, un tās mērķis ir veicināt sekmīgu Latvijas dalību UNESCO, sniegt atzinumus un priekšlikumus par UNESCO kompetences jautājumiem, izstrādāt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai Latvijā, koordinēt to izpildi, piedalīties UNESCO un ar to saistīto starpvaldību un starptautisko institūciju darbā, kā arī sniegt informāciju un veidot sadarbību Latvijā UNESCO darbības jomās.

4. C

5. A

Dienvidslāvijas karu laikā serbu spēki mērķtiecīgi uzbruka Nacionālajai bibliotēkai, un ugunsgrēkā pilnībā tika iznīcināti apmēram divi miljoni izdevumu, kā arī vairāki nekā seši tūkstoši neaizstājami un ārkārtīgi retu rokrakstu, grāmatu un dokumentu. Daudzi joprojām to uzskata par lielāko grāmatu dedzināšanas aktu mūsdienu vēsturē.

6. E

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” ietvaros ar cilvēces dokumentāro mantojumu tiek saprasti dokumenti, kas ir kustami (ar retiem, attiecīgiem izņēmumiem); kas veidoti no zīmēm/kodiem, skaņām un/vai attēliem; kuru saglabāšana ir iespējama; kas ir reproducējami un pārvietojami; kas ir rezultāts pārdomātām dokumentēšanas procesam.

7. B

Dainu skapis starptautiskajā reģistrā tika iekļauts 2001. gadā. Rīgas vēsturiskais centrs un Strūves ģeodēziskais loks ir iekļauti Pasaules mantojuma sarakstā. Dziesmu un deju svētku tradīcija ir iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Johana Kristofa Broces antikvārā kolekcija ir iekļauta Pasaules atmiņas Latvijas Nacionālajā reģistrā. Hanzas vēstures dokumenti tika iekļauti Pasaules atmiņas starptautiskajā reģistrā 2023. gadā.

8. D

9. C

10. A

Balvu finansiāli atbalsta Korejas Republika, un tā ir nosaukta par godu dzenbudisma mācības izdevumam Jikji (“Džikdži”), kas ir senākais kustīgu metāla burtstabiņu iespiedtehnikas paraugs, kurš ir saglabājies līdz mūsdienām. 2001. gadā tas tika iekļauts UNESCO “Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā.

II kārta

1. B

Kopš 20. gs. 20. gadiem Eduards Kraucs darbojās kā fotogrāfs, Latvijas avīzēs un žurnālos publicējams aktuālu politisku, sabiedrisku un kultūras notikumu fotoattēlus, arī cilvēku portretus un ainavas. Par īpaši nozīmīgu E. Krauca ieguldījumu Latvijas kultūrā uzskatāmas viņa laika posmā no 1929. līdz 1940. gadam uzņemtas aptuveni 565 kinohronikas, kā arī vairākas kultūrfilmas – apjomīga un unikāla vizuāla liecība par Latvijas valsti un tās iedzīvotājiem 20. gs. vidū.

2. C

3. D

Atsauce uz Aspazijas lugu “Neaizsniegts mērķis” (1895) un Veltas tēlu tajā.

4. B

Tiesību zinātnieks un politiķis, Jāņa Čakstes dēls. Miris 1945. gada 22. februārī ceļā no Štuthofas nometnes uz Lauenburgas koncentrācijas nometni.

5. C

6. B

7. A

Johans Kristofs Broce pārzīmēja Karla Gotharda Grasa skatu ar Kokneses pilsdrūpām un Bilstiņu muižu Pērses otrā krastā esošajā kalnā.

8. B

9. A

Iļķensalas dzimtīpašumu 1593. gadā izveidoja tā laika Livonijas lielhercogs, Polijas-Lietuvas valdnieks Sigismunds III Vāsa, kas to piešķīra savam sekretāram Dāvidam Hilhenam (1561-1610). Dāvids Hilhens īstenoja Rīgas rātes kancelejas reformu un viņa darbības laikā aizsākās daudzu pilsētas iestāžu protokolu vešana, domājams, tai skaitā Rīgas rātes protokolu.

10. E

17 gadu vecumā (1914. gadā) Ziemeļnieks sāka strādāt Strenču fotodarbnīcā par mācekli, vēlāk par fotogrāfu.

III kārta

1. B

2. C

3. E

4. C

5. B

6. C

7. D

8. D

9. C

10. D

Lielā depresija. 1929. gads ir Raiņa miršanas gads.

Rainis un Aspazija uz Šveici devās 1905. gadā un nodzīvoja tur līdz 1920. gadam. Emigrācijas laikā Kastaņolā tapa Latvijas kultūras stūrakmeņi – lugas “Zelta zirgs” (1909), “Indulis un Ārija” (1912), “Spēlēju, dancoju” (1915), traģēdija “Jāzeps un viņa brāļi”, kā arī poēma “Daugava”, kur Rainis aicināja veidot neatkarīgu Latvijas valsti.

“Jāzeps un viņa brāļi” ir Raiņa luga, kas pirmoreiz tika izdota 1919. gadā. Rainis pie lugas strādājis 1906. gadā, 1909. gadā un 1914. gadā, tās pamatā ir Vecās Derības motīvi.

Rainis kopā ar Aspaziju iztulkoja Faustu latviski.

Sēru maršs. Raiņa kapi.

Rainis ir tulkojis Karali Liru.

Animācijas filma “Frozen” ir balstīta uz Andersena pasakas “Sniega karaliene” motīviem. Elza Pliekšāne ir Aspazijas īstais vārds (vismaz vēlāk dzīvē).

Raiņa luga “Zelta zirgs”.

Starptautiskais Izglītības birojs. Rainis bija Izglītības ministrs.

IV kārta

1. D

2. D

Kopš 1940. gada oriģinālo Dainu skapi glabā Latviešu folkloras krātuve. 2014. gadā Latviešu folkloras krātuve pārcēlās uz jauno Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēku, un Dainu skapis aplūkojams Gaismas pils 5. stāvā.

3. B

“Daina” lietuviešu valodā nozīmē dziesma.

4. D

5. C

6. B

Edgars Savisārs bija Igaunijas Tautas frontes (Rahvarinne) vadītājs.

7. A

Brīges pilsētas arhīvā glabājas dokumentācija par Hanzas pārstāvniecības jeb kantora Brigē darbību 1458.-1502. gadā. Nozīmīga Hanzas pārstāvniecība atradās arī Lielbritānijas teritorijā – Londonā, taču šo kantori UNESCO nominācijas ietvaros reprezentē dokumenti, kas glabājas Libekā, Vācijā. Savulaik arī Somijā (Turku) un Lietuvā (Kauņā) bijušas Hanzas tirgotāju apmetnes, tomēr to nozīme bija salīdzinoši neliela.

8. D

Lejasciems, Krimulda un Carnikava nav pilsētas un nav bijušas saistīts ar Hanzu. Koknese ir atkal pilsēta kopš 2021. gada. Durbe joprojām ir Latvijas mazākā pilsēta pēc iedzīvotāju skaita un nav bijusi saistīta ar Hanzu. Citas Hanzas pilsētas Latvijā: Cēsis, Kuldīga, Limbaži, Rīga, Valmiera, Ventspils.

9. D

10. B

Jeb Polijas–Lietuvas kopvalsts. Tās sastāvā ar dažādām administratīvās pakļautības formām ietilpa arī tagadējās Latvijas zemes – Pārdaugavas Livonijas hercogiste (līdz 1629. gadam), Inflantijas vaivadija (līdz 1772. gadam), Kurzemes un Zemgales hercogiste un Piltenes apgabals (līdz 1795. gadam).

V kārta

1. A

“Nevada–Semipalatinska” bija pirmā nevalstiskā organizācija, kas vērsās pret kodolieročiem. Tā tika izveidota 1989. gadā PSRS un piesaistīja tūkstošiem cilvēku ar saviem protestiem un kampaņām, kas galu galā 1991. gadā noveda pie Semipalatinskas kodolizmēģinājumu poligona slēgšanas Kazahstānas ziemeļaustrumos. Kustības nosaukumā minēta Nevada, izrādot solidaritāti ar līdzīgu kustību ASV, kura vēlējās Nevada kodolizmēģinājumu poligona slēgšanu.

2. B

3. A

4. E

“Ziloņa pēda” ir iesauka lielai korijai masai, kas atrodas zem Čornobiļas atomelektrostācijas 4. reaktora. Šī masa izveidojās 1986. gadā Čornobiļas katastrofas laikā no materiāliem, piemēram, kausēta betona, smiltīm, tēraudam, urāna un cirkonija. “Pēda” tika atklāta 1986. gada decembrī, un tā kļuvusi pazīstama kā viens no visradioaktīvākajiem objektiem vēsturē, lai gan tās radītais apdraudējums ar laiku ir mazinājies radioaktīvo komponentu sabrukšanas dēļ.

5. A

Vakcinācija pret bakām sākās 1796. gadā, kad pirmo vakcīnu izstrādāja angļu ārsts Edvards Dženers. Slimības profilaksei tā kļuva par pirmo efektīvo metodi. Pateicoties globālai vakcinācijas kampaņai, kuru vadīja Pasaules Veselības organizācija (PVO), bakas tika pilnībā izskaustas. Kopš 1977. gada nav reģistrēts neviens saslimšanas gadījums, un 1980. gadā 33. Pasaules Veselības Asamblejā PVO oficiāli paziņoja par baku likvidāciju. Infekcijas slimības pilnīga likvidēšana ir unikāls gadījums cilvēces vēsturē, padarot bakas par vienīgo līdz šim izskausto cilvēku slimību.

6. A

Radioskops ir elektroniska televīzijas sistēma, kuras galvenais jauninājums bija “uzglabāšanas princips”, kas lika pamatus mūsdienu elektroniskajām televīzijas kamerām un modernajiem televizoriem.

7. D

Kopš 1960. gadiem tikusi novērota Arāla jūras sarukšana un izzušana, kas lielā mērā skaidrojama ar cilvēku saimniecisko darbību (ūdens novadīšanu lauksaimniecības zemju apūdeņošanai). Kādreiz tā pat bija 3. lielākā jūra pasaulē.

8. A

Dienvidastrumāzijas valstu asociācija jeb ASEAN (abreviātūra no angļu: Association of Southeast Asian Nations) ir reģionāla starpvalstu organizācija, kas apvieno 10 Dienvidaustrumāzijas valstis. Tā ir Dienvidaustrumāzijas valstu politiskā, saimniecības un kultūras organizācija.

9. C

10. E

Ekspedīcijas apkalpe pingvīnus noturēja par zoss paveidu, tā kā tie bija ārkārtīgi trekni, to plūksana bija nepraktiska – daudz ērtāk bija tos nodrīt, lai iegūtu gaļu un pārtikas krājumus.

UNESCO viktorīnas jautājumu izveidi atbalstījis Valsts kultūrkapitāla fonds, un tie tapuši sadarbībā ar Latvijas atmiņas institūcijām – Pasaules atmiņas starptautisko un nacionālo nomināciju glabātājām: Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuvi, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nodaļu Tautas frontes muzejs, Latvijas Nacionālo arhīvu, Latvenego koncerna Enerģētikas muzeju, Tukuma muzeju, Madonas novadpētniecības un mākslas muzeju, Talsu novada muzeju, Aizkraukles vēstures un mākslas muzeju, Daugavas muzeju, Latvijas Nacionālo vēstures muzeju, Latvijas Okupācijas muzeju, Jēkabpils vēstures muzeju, Rakstniecības un mūzikas muzeju, Andreja Pumpura Lielvārdes muzeju, Rīgas Ebreju kopienas muzeju “Ebreji Latvijā”, Memoriālo muzeju apvienību, Latvijas Kara muzeju, Latvijas Universitātes bibliotēku, Latvijas Nacionālo bibliotēku, Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja struktūrvienību Latvijas Fotogrāfijas muzeju.